

Janus vai Miinus?

Pääkirjoitus

Janus

Janus on palannut Suomen kiertueeltaan ensimmäiseen kotiyliopistoonsa Jyväskylään. Januksen ensimmäinen numero ilmestyi vuonna 1992 päätoimittajanaan Risto Eräsaari ja toimitussihteerinä Eeva Jokinen. Heidän lisäksi toimitukseen kuuluivat Pirkkoliisa Ahponen, JP Roos, Mirja Satka ja Jorma Sipilä. Lienee lupa hiukan muistella tuota aikaa, vaikka itselläni ei ole omakohtaisia kokemuksia Januksen värikkäistä syntyvaiheista. Linaan siis lyhennellen Eeva Jokista, jonka käsikirjoittama ja Jenny Eräsaaren piirtämä sarjakuva Nimi julkaistiin Januksen ensimmäisessä numerossa:

Mutta niin nimestä vain tuli lehdentekemisen kynnyks, portti ja lukko, joka johti jos jonkinlaisiin seikkailuihin ja tapahtumakulkuihin ja meinasi aiheuttaa jopa toimituksen eron. ... Sosiaalipoliitikan päivillä 1991 järjestettiin nimikilpailu, jonka osanotto oli laimeata. Mikään noin kymmenestä ehdotuksesta ei ollut meistä kelvollinen. Tässä vaiheessa toimitus kai luuli, että hyvän nimen keksiminen on sen murhe. ... Pojat kävivät mail-keskusteluja. Minä kannatin milloin Varista milloin Miinusta milloin alistuneesti SOSmiinusta, sillä toimitussihteerinä minun oli melko hankala toimittaa asioita lehden puolesta, jolla ei ollut nimeä. ... Toukokuun toimituksen kokouksessa Miinus hylättiin ja nostettiin esille vanha tuttu Janus. Se kelpasi kaikille muille paitsi minulle. Minusta Janus on vanha väljähtänyt äijänkäpäle. ... Silloin alkoivat dramaattiset käännteet. Huhut Sosiaalipoliittisen yhdistyksen johtokunnan kokouksesta kesäkuussa tavoittivat Jyväskylän kokousta seuranneena päivänä: 'Kuulin I. Rostilalta, että johtokunta ei voi hyväksyä Janusta ja on päättänyt, että lehden nimi on Sosiaalipoliitikka. Piste. J. Sipilä'. ... Päätoimittajan kehoituksesta soitin Simpuralle. ... Minun kehoituksestani päätoimittaja soittaa Simpuralle ja he neuvottelevat ratkaisun, jonka mukaan johtokunta pitää uuden kokouksen ja miettii päätöstään. Jos he suostuvat Janukseen, julkaisemme supplementtia, jonka nimi on Sosiaalipoliitikka. ... Olen edelleen sitä mieltä, itse asiassa edelleen, että paras mahdollinen nimi olisi Miinus.

Lehdestä ei kuitenkaan tullut Sosiaalipoliitikka eikä Miinus, vaan Janus, porttien ja ovien kaksikasvoisen suojelija. Päätoimittajakaan ei nimeä pääkirjoituksessaan pidemmältä kommentoinut, eikä halunnut "rajoittaa lukijoiden mahdollisuutta valita nykyrunsauden keskeltä portinvartijuuteen sopivia kiinnekohtia". Supplementtiakaan ei koskaan julkaistu, enkä ole kuullut nimestä sen jälkeen keskustellun. Sarjakuva herätti kuitenkin uteliaisuuden kuulla vielä näin vuosien jälkeen perusteluita sekä Janukselle että Miinukselle.

Januksen perustamisen aikaan Suomessa elettiin keskellä syvintä lamaa ja sen seurauksena tai varjolla toteutettuja sosiaalipoliittisia muutoksia, jotka merkitsivät ennen kaikkea leikkauksia, supistuksia, sosiaaliturvatuksien kiristyviä ehtoja, ja asteittain myös sosiaalitoimen asiakkaiden pontevampaa kannustamista, aktivointia ja kuntouttamista. Muistan tuon ajan hyvin ahdistavana. Muistan, miten aamun lehteä ei tehnyt mieli lukea, koska se oli täynnä uutisia irtisanomisista, työttömyyden kas-

vusta, ylivelkaantumisesta, kahden asunnon loukkuun jäämisestä, pankkikriisistä. Noita ilmiöitä oli tutkimuksellisesti vielä tuolloin vaikea jäsentää. Lamaa, sen seurauksia ihmisten arkielämälle ja selviytymiselle ja 1990-luvun sosiaalipolitiikan muutosta, murrosta ja käännettä alettiin toden teolla tutkia joidenkin vuosien viiveellä ja julkaisuiksi saakka tutkimusten tulokset ehtivät pääosin vuosituhannen vaihteessa.

Toki monet tutkijat näkivät jo tuolloin, että jotakin hyvin käänteentekevää oli tapahtumassa suomalaisessa yhteiskunnassa. Januksen avausnumeroon toimitus oli pyytänyt kolmea tutkijaa arvioimaan hyvinvointivaltion tilaa ja tulevaisuutta. Kaikki puheenvuorot olivat hyvin vakavia ja painavia. Anneli Anttosen mukaan: "1990-luvun alku on näyttänyt, että pohjoismaisen hyvinvointivaltioprojektin menestystarina ei jatku." JP Roos puolestaan kirjoittaa: "Hyvinvointivaltio sellaisena kuin olemme sen ymmärtäneet – yhteiskunnan järjestelmänä, kattavana ja kaikkiin kohdistuvana, yhtenäisenä sosiaaliturva- ja hyvinvointijärjestelmänä on menettänyt asemansa suurena yhteiskunnallisena projektina." Kirjoittajista Hannu Uusitalo oli ehkä optimistisin. Hän kirjoitti hyvinvointivaltion vakavasta kriisistä, ei kuitenkaan sen lopusta, ja uskoi ainakin jonkinlaiseen "reunoiltaan repeytyneen ja ytimeltään haavoittuneen hyvinvointivaltion" toipumiseen. Näiden puheenvuorojen lisäksi ensimmäisessä Januksessa käsiteltiin muun muassa hoivatyötä, pohjoismaista eläketurvaa, sosiaalityön teoriaa ja feminististä sosiaalityötä.

Tässä numerossa puolestaan Liisa Björklund käsittelee poliittisten ideoiden merkitystä yhteiskuntapolitiikan muuttumisessa, Tuija Eronen tarkastelee lastenkotia ja sen dokumentointikäytäntöjä kahden nuoren naisen kanssa yhdessä muisteltuna, ja Tuomo Kokkonen jatkaa klassikoiden analysointia tarkastelemalla taloustieteilijä J. K. Galbraithin teosta *The Affluent Society* (1958). Liisa Björklundin artikkelin voi nähdä jatkumona keskustelulle 90-luvulla alkaneista hyvinvointivaltion ja yhteiskuntapolitiikan muutoksista. Hän ei kuitenkaan tarjoa uutta selitystä vaan pikemminkin teoreettisia ja metodisia välineitä muutoksen tutkimiseen. Myös Pertti Koistisen ajankohtainen puheenvuoro liittyy yhteiskunnallisten muutosten analysointiin: laman jälkeisen talouskasvun ja globalisoituvan talouden "valoon" ja "varjoon". Sekä Tuomo Kokkosen artikkelissa että Pertti Koistisen puheenvuorossa on kyse talouden ja sosiaalipolitiikan keskinäisistä suhteista. Koistinen jopa kuuluttaa poliittisen taloustieteen paluuta. Muutkin puheenvuorot tarttuvat ajankohtaisiin aiheisiin: Mikko Niemelä ja Arttu Saarinen kirjoittavat kuntaliitoksista ja Janne Nikkinen rahapeliongelma- ja peliriippuvaisten hoidosta. Puheenvuoro-osuuden päättää keskustelu tilastollisten termien käännöksistä ja tulkinnoista, jonka on kirjoittanut Januksen edellisessä numerossa (4/2007) julkaistu Jani Erolan ja Pekka Räsäsen artikkeli. Toivon lukijoiden kiinnostuvan tämänkin numeron sisällöistä niin, että tarttuvat kynään – tai ehkä modernimmin – istuvat koneen ääreen ja avaavat uuden tiedoston. Tekstejä ja kirjoittajia saa myös kehua ja kiittää, vaikka akateemiseen perinteeseen näyttää paremmin istuvan kritisointi ja vasta-argumentointi.

Aluillaan on siis Januksen 16. vuosikerta. Januksen perustaja oli Sosiaalipoliittinen yhdistys, joka ensi vuonna juhlii 100-vuotista taipalettaan. Sen "pikkusisko" Sosiaalityön tutkimuksen seura juhlisti juuri ensimmäistä kymmenvuotiskauttaan Sosiaalityön tutkimuksen päivien yhteydessä helmikuussa Kuopiossa. Alusta alkaen Janus on kuitenkin ollut sekä sosiaalipolitiikan että sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. Vuonna 2004 se muuttui virallisesti molempien yhdistysten yhteiseksi lehdeksi. Sukupolvierosta huolimatta yhteistyö on ollut mutkatonta.

Ensimmäisen numeron ilmestymisen jälkeen Janus on pessyt (molemmat) kasvonsa useaan kertaan. Lehden ulkonäköä on uudistettu. Sisällöllisten muutosten arviointi vaatisi syvällisempää analysointia, mutta itse olen ollut tunnistavinani ainakin yhden muutoksen vuosien varrella: Kirjoittajakunnassa, etenkin artikkeleiden kirjoittajissa, on entistä enemmän nuoria tutkijoita. Tässä näkyy luultavasti artikkeliväitöskirjojen yleistyminen myös yhteiskuntatieteissä. Toisaalta varttuneemmat tutkijat ovat mahdollisesti löytäneet muita julkaisukanavia. He ehkä mielellään kirjoittavat kirjoja ja toisaalta ovat suuntautuneet kansainvälisille julkaisufoorumeille. Kansainvälinen julkaiseminen on tärkeää monista syistä, mutta yliopistojen tuloksellisuusajattelussa näkemys kansainvälisistä julkaisuista on mielestäni hieman vääristynyt. Esimerkiksi British Journal of Social Policy ja British Journal of Social Work nähdään meillä merkittävänä kansainvälisinä julkaisuina, kun ne brittiläisestä näkökulmasta ovat alojensa tieteellisten yhdistysten kansallisia lehtiä, samalla tavoin kuin Janus Suomessa. En halua moittia enkä osoitella sormella kumpaakaan kirjoittajakuntaa – molempien juttutarjoukset otetaan Januksen toimituksessa ilolla ja mielenkiinnolla vastaan. Silti toivon, etteivät kokeneemmatkaan tutkijat unohtaisi alansa ja tieteellisen yhdistyksensä omaa kotimaista lehteä.

Januksen uudella toimituksella ei alkutaipaleellaan ole radikaaleja suunnitelmia lehden uudistamiseksi. Jokainen Januksen päätoimittaja on varmasti vuorollaan toivonut lehteen lisää keskusteleavuutta, niin minäkin. Samalla ymmärrän sen olevan melko vaikeaa vain neljä kertaa vuodessa ilmestyvässä lehdessä. Elektroninen julkaiseminen on kotimaisissakin tieteellisissä lehdissä varmasti tulevaisuuden suunta. Tällä hetkellä Januksen nettisivuilla on saatavissa osa aiempien vuosikertojen materiaaleista, siinä määrin kuin kirjoittajat ovat halunneet tai muistaneet antaa luvan niiden elektroniseen julkaisemiseen. Jatkossa on tarkoitus julkaista lehdet kokonaisuudessaan myös elektronisessa muodossa, kuitenkin vasta vuoden viiveellä. Tämä numero on siis saatavilla Januksen nettisivuilla vuoden kuluessa. Jatkossa Janus löytyy myös kansainvälisen EBSCO -tietokannan kautta, mikä lisää sen tunnettavuutta ja tavoitettavuutta.

Edellinen Turun toimitus, erityisesti päätoimittaja Susan Kuivalainen ja toimitussihteeri Henna Iso-niemi, teki paneutunutta työtä sekä lehden sisällön, tekstien luettavuuden että ulkoasun suhteen ja jättivät meille hyvän perustan jatkaa. Kiitos heille hyvin tehdystä työstä ja uuden toimituksen saattamisesta alkuun. Januksen toimittamisessa on muutenkin miellyttävää jatkuvuutta: Sekä ensimmäinen päätoimittaja että toimitussihteeri ovat jälleen mukana lehden toimitustyössä valtakunnallisen toimitusneuvoston jäsenenä, Risto Eräsaari nyt Helsingin ja Eeva Jokinen Joensuun yliopiston edustajana. Heidän ja muiden paikallisen toimituksen ja valtakunnallisen toimitusneuvoston jäsenten kanssa on jännittävää ja samalla turvallista lähteä luotsaamaan Janus alkavalle kolmivuotiskaudelle.

Marjo Kuronen

Päätoimittaja

spmaku@yfi.jyu.fi